

Eduskunta, Sosiaali- ja terveysvaliokunta

LAUSUNTO

27.1.2025

EOAK/292/2025 HE 195/2024 VP HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI SAIRAUSVAKUUTUSLAIN 2 JA 3 LUVUN MUUTTAMISESTA

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt oikeusasiamiehen kuultavaksi ja antamaan kirjallisen lausuntonsa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi sairausvakuutuslain 2 ja 3 luvun muuttamisesta.

Esitän lausuntonani kohteliaimmin seuraavan.

Pidän esityksen tavoitetta hyvänä ja perusteltuna, eikä minulla ole ehdotuksiin huomautettavaa.

Kiinnitän kuitenkin huomiota siihen, että eduskunnan käsiteltävänä on samanaikaisesti hallituksen esitys eduskunnalle sairausvakuutuslain 3 luvun 3 §:n muuttamisesta (HE 174/2024 vp). Olen antanut siitä sosiaali- ja terveysvaliokunnalle kirjallisen, 22.11.2024 päivätyn lausunnon.

Tuossa aiemmin eduskunnalle annetussa esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sairausvakuutuslakia niin, että yksityisen hoidon ja tutkimuksen korvauksiin lisättäisiin oikeus korvaukseen hedelmöityshoidoista. Korvausoikeus olisi sairausperusteinen. Hallituksen esityksessä todetaan, että korvattavuuden rajaaminen sairausperusteeseen jättää korvausten ulkopuolelle samaa sukupuolta olevat pariskunnat ja itselliset naiset siltä osin kuin lapsettomuuden syyksi ei ole osoitettavissa sairautta. (HE 174/2024 vp, s. 13)

Totesin valiokunnalle antamassani aiemmassa lausunnossani, että aina ei myöskään eri sukupuolta olevan parin hedelmättömyyden syy selviä. Ehdotus merkitsisi siten sitä, että hekin jäisivät sairausperusteisen korvausoikeuden ulkopuolelle.

Tätä valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallista eri asemaan asettamista perustellaan esityksessä seuraavasti:

”Esityksellä ei olisi vaikutusta sairausvakuutuslain korvausperiaatteisiin, joiden mukaan sairausvakuutuksesta on mahdollista korvata vain sairauteen perustuvia hedelmöityshoidon kustannuksia. (...) Kyseessä olisi sairausvakuutuslain korvausperiaatteiden mukaisesti tarpeellisen sairaanhoidon kustannusten korvaaminen. Perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuusvaatimuksesta ei siten voida katsoa johtuvan estettä ehdotetuille muutoksille.” (HE 174/2024 vp, s. 18)

Totesin jo aiemmin sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnalle, että hallituksen esityksen perustelujen väite siitä, että sairausvakuutuksesta on mahdollista korvata vain sairauteen perustuvia kustannuksia ei ole voimassa olevan oikeuden mukainen, sillä voimassa olevan sairausvakuutuslain perusteella maksetaan etuuksia myös äitiyden ja vanhemmuuden perusteella.

Nyt lausuttavanani olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan, että suuhygienistin ja fysioterapeutin käynnit olisivat lakiehdotuksessa tarkemmin säädetyin tavoin korvattavia myös ilman hammaslääkärin tai lääkärin lähetystä. Sairausvakuutuksesta olisi siten mahdollista saada korvausta myös suuhygienistin ja fysioterapeutin antamista hoidoista ilman sairausperustetta. Esitykseen ei ole sisällytetty mainintaa sairausvakuutuslain korvausperiaatteista.

Totean että ristiriita näiden kahden sairausvakuutuslain muuttamista koskevan hallituksen esityksen välillä on ilmeinen, eikä se ole hyvän lainvalmistelutavan mukainen. Ristiriita on omiaan hämärtämään sairausvakuutuslain systematiikkaa ja rikkomaan sen sisäistä koherenssia tavalla, jolla on lain tulevaan soveltamiseen ja tulkintaan ulottuvia vaikutuksia.

Oikeuskirjallisuuden mukaan poliittiset linjaukset eivät lakeja valmisteltaessa saa olla esteenä kokonaisuuden kannalta merkityksellisten seikkojen esiin nostamiselle ja eri näkökulmien monipuoliselle selvittämiselle. Valmisteluprosessin dokumentoinnissa ja ratkaisuvaihtoehtojen selostamisessa tulee noudattaa avoimuutta ja esityksen tietojen tulee olla luotettavia, puolueettomia ja riittävän monipuolisia eduskunnan tiedonsaantioikeuden turvaamiseksi. (H. Hämäläinen ja J. Salminen, Lainvalmistelun oikeudelliset puitteet. Lakimies 2/2024, s. 219)

Perustuslain 6 §:n 2 momentissa tarkoitetulle erilaisen kohtelun mahdollistavalle hyväksyttävälle perusteelle asetettavat vaatimukset ovat perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan erityisesti säännöksessä lueteltujen kiellettyjen erotteluperusteiden kohdalla korkeat (ks. esim. PeVL 57/2016 vp, PeVL 31/2013 vp, PeVL 1/2006 vp, s. 2/I, PeVL 38/2006 vp, s. 2). Hyväksyttävän perusteen on valiokunnan käytännössä edellytetty olevan asiallisessa ja kiinteässä yhteydessä lain tarkoitukseen (ks. esim. PeVL 44/2010 vp, s. 5—6). Henkilöihin kohdistuvat erottelut eivät saa olla mielivaltaisia, eivätkä erot saa muodostua

kohtuuttomiksi (ks. esim. PeVL 57/2016 vp, PeVM 11/2009 vp, s. 2, PeVL 60/2002 vp, s. 4, PeVL 18/2006 vp, s. 6).

Nyt sosiaali- ja terveysvaliokunnan käsiteltävänä oleva hallituksen esitys mielestäni osoittaa, että hallituksen esityksessä (HE 174/2024 vp) ei ole esitetty perustuslain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettua hyväksyttävää perustetta hoitoon hakeutuneiden henkilöiden eri asemaan asettamiselle sairausvakuutuslaissa.

Totean lopuksi, että sosiaali- ja terveysvaliokunnalle 22.11.2024 antamassani lausunnossa ehdottamani ratkaisu sairausvakuutuslain 3 luvun 3 §:n muuttamista koskevaan esitykseen sisältyvän valtiosääntöoikeudelliseen ongelman poistamiseksi poistaisi myös näiden kahden esityksen välisen ristiriidan.

Apulaisoikeusasiamies
Maija Sakslin

Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri
Riitta Burrell

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asianhallintajärjestelmässä.